

1. ΘΕΜΑ

Μη περιοριστικές αναφορικές προτάσεις

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Θυμάμαι το φίλο μου το Βασίλη, ο οποίος/που με βοηθούσε πάντα. Ο Νίκος συνόδευε μια ηλικιωμένη κυρία, η οποία/που ήταν η γιαγιά του. Ο Παύλος, τον οποίο/που τον είδα χτες, μου μίλησε για σένα. Μίλησα με την Ελένη, η οποία/που μόλις είχε γυρίσει από τη δουλειά. Μετά από λίγη ώρα, η οποία/που μου φάνηκε αιώνας, άνοιξε η πόρτα και μπήκαν μέσα τα παιδιά. Ο πατέρας, ο οποίος/που είχε ακούσει όλη τη φασαρία, ήρθε και κάθισε κοντά μου. Η Αλίκη, την οποία/που είχα να τη δω πολύ καιρό, εμφανίστηκε σήμερα το πρωί.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

B, Δ ΚΕΓ, 1, 2, 3 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Αναφορικές προτάσεις με το *που*, *ο οποίος*

Αναφορικές αντωνυμίες

Αναφορικά επιρρήματα

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Οι προτάσεις αυτές χωρίζονται πάντα με κόμμα, αφού προσθέτουν ένα στοιχείο που δεν είναι απαραίτητο για να έχει η κύρια πρόταση ολοκληρωμένο νόημα. Το λάθος που συχνά γίνεται είναι να μη βάζουν κόμμα οι μαθητές σε αυτές τις προτάσεις: Ο ξάδερφος σου ο Νίκος (,) *που συναντήσαμε στο δρόμο* (,) ήρθε στο σπίτι μου.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μια μη περιοριστική αναφορική πρόταση δίνει μια πρόσθετη πληροφορία σχετικά με την ονομαστική φράση στην οποία αναφέρεται. Η πληροφορία αυτή δεν είναι απαραίτητη και λειτουργεί *ως επεξήγηση*, γι' αυτό και η *μη περιοριστική αναφορική πρόταση χωρίζεται με κόμμα*. Και οι μη περιοριστικές αναφορικές προτάσεις, όπως και οι περιοριστικές, εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες *ο οποίος*, *η οποία*, *το οποίο* και *που*.

Η Αλίκη, *την οποία/που είχα να τη δω πολύ καιρό*, εμφανίστηκε σήμερα το πρωί.

Θυμάμαι το φίλο μου το Βασίλη, *ο οποίος/που με βοηθούσε πάντα*.

Δεν υπάρχει σημασιολογική διαφορά ανάμεσα στο *που* και στο *ο οποίος*. Οι αναφορικές αντωνυμίες *που* και *ο οποίος* εναλλάσσονται ελεύθερα, με την εξαίρεση ότι είναι προτιμότερο να χρησιμοποιείται *ο οποίος* στον επίσημο λόγο, και σε λιγότερο επίσημο λόγο όταν το αναφορικό στοιχείο βρίσκεται *στη γενική ή σε μια προθετική φράση*:

Το αναφορικό στοιχείο μπορεί να ακολουθεί ή να ακολουθείται από μια ονομαστική φράση:

Ήρθε ο Νίκος, *του οποίου ο αδερφός με βοήθησε*. ή

Ήρθε ο Νίκος, *ο αδερφός του οποίου με βοήθησε*.

Η Μαρία, *με την οποία πήγα διακοπές το περσινό καλοκαίρι*, μπήκε στο πανεπιστήμιο.

Όταν η αναφορική μη περιοριστική πρόταση εισάγεται με την αντωνυμία *ο οποίος*, είναι λάθος η προσθήκη της κλιτικής αντωνυμίας.

Κάναμε διακοπές στο Αιγαίο, *τις οποίες απολαύσαμε*.

(και όχι: Κάναμε διακοπές στο Αιγαίο, *τις οποίες τις απολαύσαμε*.)

Σε πολλές περιπτώσεις το *ο οποίος* σε μια μη περιοριστική πρόταση λειτουργεί όχι ως αντωνυμία αλλά ως προσδιοριστής, ο οποίος ακολουθείται από την επανάληψη του ουσιαστικού που προσδιορίζει:

Δίνει τα βιβλία του από δω κι από κει, **τα οποία βιβλία** τα 'χει πληρώσει ακριβά.

Η μη περιοριστική αναφορική πρόταση μπορεί να εισάγεται με μια *επιρρηματική φράση* που ακολουθείται από το αναφορικό *ο οποίος*:

Το σπίτι του κ. Σταματίου, **δίπλα στο οποίο** είναι το σχολείο όπου πήγαινα τρία χρόνια, το ξέρω πολύ καλά.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Στόχος είναι ν' αντιληφθούν οι μαθητές τη λειτουργία των αναφορικών μη περιοριστικών προτάσεων στο λόγο (δίνουν μια πρόσθετη πληροφορία σχετικά με την ονοματική φράση στην οποία αναφέρονται). Οι προτάσεις αυτές χωρίζονται πάντα με κόμμα, αφού προσθέτουν ένα στοιχείο που δεν είναι απαραίτητο για να έχει η κύρια πρόταση ολοκληρωμένο νόημα. Το λάθος που συχνά γίνεται είναι να μη βάζουν κόμμα οι μαθητές σε αυτές τις προτάσεις: Ο ξάδερφος σου ο Νίκος (,) που συναντήσαμε στο δρόμο (,) ήρθε στο σπίτι μου. Ο διδάσκων θα χρειαστεί να επιμείνει πολύ, δίνοντας πολλά παραδείγματα μη περιοριστικών αναφορικών προτάσεων, αλλά και περιοριστικών, έτσι ώστε οι μαθητές να καταλάβουν τη διαφορά.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ37: Περιοριστικές αναφορικές προτάσεις

ΓΓ39: Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 431-433, 435-437, 442, 444.